Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

# ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 99 (9473) | Суббота, апрель 27, 1974 чыл | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 кап.

Июнь 16 — ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулда хүнү

## ЧАҢГЫС ЭП, СЫРЫЙ КАТТЫЖЫЫШКЫН

### Чуртта округтарның соңгулда мурнунуң хуралдары эгелээн

**Чуртта округтарның соңгулда мурнунуң хуралдары политиктиг бедик идепкейлиг байдалга эгелээн. Ажылчы чоннар коллективтериниң, партия, профэвилел, комсомол организацияларының төлөөлекчилери соңгулда мурнунуң хуралдарының депшиткен кандидатураларын чугаалажып, соңгулда округунуң аайы-биле ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга иниити кандидаттарны адап турар.**

Апрель 25-те Москвага ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Совединге соңгулда талазы-биле найысылалдың Бауман соңгулда округунуң ажылчы чоннар төлөөлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы болган. Ону Москваның Бауман аттыг техниктиг дээди училищениң партия организациязының секретары Л. М. Терещенко ажыткан.

Чыылганнар СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневти баштадыр СЭКП ТК-ның Политбюрозу составтыг хүндүлүг президиумну улут кедүрлүүшкүн-биле соңгаан.

Автотрактор электроаппаратура заводунуң токары, коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы В. Ф. Барановка сөс берген:

— Совет социалистиг күрүне улустуң бүрүн эргелиниң, оон эрге-ажыктарын камгалаарының, политиктиг угаанының үлегер-чижээ болгай — деп, ол чугаалаан.— Бистиң ниитилел системавыс ёзулуг демократизм, бүгү күрүне болгаш ниитилел херектерин шиитпирлээринге ажылчы чоннарны идепкейлиг кирииштирери-биле алызындан тудуш холбашкан мөзүлүг. Партияның XXIV съездизи бистиң социалистит демократиявысты улам сайзыраңгайжыдарынче угланыышкынны тодаргайлап айыткан. Сөөлгү чылдарда ону улам хөгжүткен. Совет улус бо хүннерде чуртуң күрүне эрге-чагыргазының дээди органынга эң эки төлөөлекчилерин депшидип турар. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидаттар кылдыр хамыктың мурнунда Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнешиң удуртухчуларын адап турар бис. Заводувус коллективиниң соңгулда мурнунуң хуралы ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр Эвилелдиң Совединге соңгулда талазы-биле Бауман соңгулда округундан Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнешиң делегейиниң коммунистиг, ажылчын шимчээшкининиң шылгараңгай ажылдакчызы, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Леонид Ильич Брежневти депшидер деп, чаңгыс эп-сеткилдиг, улуг сорук кириишкиниг доктааткан.

Л. И. Брежнев бистиң партиявыстың Төп Комитединиң Чиңгине секретары тургаш, партияның мурнунга, улустуң мурнунга харысалгалының бодаар ханы сагыш-сеткилдиин, ажылдап шыдаар улут аргалының, организакчы кайгамчыктыг талантылыын, политика, экономика болгаш идеология айтырыгларын ханызы-биле эртем ёзугаар шиитпирлээр мөзүлүүн, совет кижилериниң амыдыралын билирин, принцип барымдаалаар чайгылыш чок туруштуун, улустуң чаагай амыдыралдыг турарынче үргүлүү сагыш салып билирин көргүзүп турар деп, оратор медеглээн. Эш Леонид Ильич Брежневти депутатка кандидат кылдыр депшидерин Бауман соңгулда округунуң бүгү ажылчы чоннары изин-биле деткиир дээрзинге бүзүрелдиг мен—деп, В. Ф. Баранов чугаалаан.

— Коммунизм дээш, бистиң партиявыстың ленинчи политиказын амыдыралга боттандырары дээш, тайбыңны болгаш улустарның айыл чок чоруун быжыглаары дээш могаг чок, шынчы демиселчи эш Брежневти шуптувус эки билир болгай бис — дээш, найысылал демир-оруунуң Москва — Ярославль салбырының Москва-2 мотор-вагон депозунуң машинизи И. И. Дергунов

(Уланчызы 3-кү арында).

## СЭКП ТӨП КОМИТЕДИНДЕ, ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИҢ ПРЕЗИДИУМУНДА, ССРЭ-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕ

Варшава Керээзиниң киржикчилери күрүнелериниң Политиктиг консультативтиг комитединиң 1974 чылдың апрель 17—18 хүннеринде Варшавага болган чөвүлел хуралының ажылының дугайында СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежнев баштаан Совет Эвилелиниң делегациязының информациязын дыңнааш, СЭКП ТК-ның Политбюрозу, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели совет делегацияның ажыл-чорудулгазын бүрүнү-биле чүүлдүг деп көрду.

Политиктиг консультативтиг Комитеттиң эзлчеглиг чөвүлел хуралының түңнелдери социалистиг дем каттыштырылгазының сырый каттыжыышкынын улам ыңай быжыглаарынга болгаш делегей арезазынга социалистиг күрүнелериниң ажыл-чорудулгазын аайлаштырар чорукту ханыладырынга шылгараңгай ужур-дузалыг. Социалистиг дем каттыштырылга чурттарының сырый демниг хөделиишкини, даштыкы политиканың кол айтырыгларының талазы-биле оларның үзел-бодалдарының чаңгыс эптии, амгы үениң үндезин айтырыгларын аңгы талазы-биле көөр чоруу боттарының национал болгаш интернационалчы сорулгаларын чедиишкиниг шиитпирлээрин чедип алыр арганы социализмниң акы-дүмма чурттарынга берип турар, ол чорук Политиктиг консультативтиг комитеттиң чөвүлел хуралының дыңнадыында болгаш ооң хүлээп алган өске-даа документилеринде илергейлеттинген.

Европаның чугула айтырыгларының талазы-биле Политиктиг консультативтиг комитеттиң Варшава чөвүлел хуралының дыңнадыында тайылбырлаттынган үзел-бодалдар болгаш туруштар айыыл чок чорук болгаш кады ажылдажылга талазы-биле ниити-европа чөвүлел хуралының түңнел чадазының белеткелин чедиишкиниг доозарынга боттуг үндезин болур деп, СЭКП ТК-ның Политбюрозу, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели санады. Бодунуң бүгү киржикчилери сонуургалдыг болган турар ужурлуг ниити-европа чөвүлел хуралы Европа чурттарының аразында бүзүрежилгени быжыглаар, янзы-бүрү социал системаларга хамаажыр күрүнелериниң чаагай кожа-хелбээ, кайызында-даа ажыктыг кады ажылдажылгазын хөгжүдеринге чаа аргалар ажыдар, делегей байдалын боттуу-биле эжижидеринге чедирер дээрзинге кандыг-даа чигзиниг чок. Ниити-европа чөвүлел хуралын бедик деңнелге эрттирери ол бедик сорулгаларны чедип алырынга чугаажок дүүшкен турар ийик.

«Чоокку Чөөн чүкке быжыг болгаш чөптүг тайбың дээш» Политиктиг консультативтиг комитеттиң хүлээп алган Медеглели социалистиг күрүнелериниң араб улустарның шынкыг херээн деткиринче, Израильдиң агрессиязының үржүктарын узутаарынче, бүгү эжелеттирген араб девискээрлерден израиль шериглерни үндүреринче, Палестинаның араб улузунуң дүрүм ёзугаар эрге-ажыктарын хүндүлеп көөрүнче, Чоокку Чөөн чүктүң бүгү чурттарының айыыл чок, девискээр талазы-биле бүдүн болгаш бот эргелиг турар байдалын магадылап болгу дег быжыг тайбыңны ол девискээрге тургузарынче угланган принципиалдыг политиказының чаа бүзүрелдиг бадытналы болуп турар.

Политиктиг консультативтиг комитеттиң вьетнам айтырыг талазы-биле Медеглелин СЭКП ТК-ның Политбюрозу, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели чугула болгаш өй-шаанда болган документ кылдыр үнеледи. Вьетнам улустуң чөптүг национал эрге-ажыктарын, улус ажыл-агыйын катап тургузар болгаш социализмни тургузарын улам үргүлчүлээр талазы-биле ооң күжениишкиннерин деткиир; Мурнуу Вьетнам Республиканың Революстуг түр чазааның боттуг инициативалары-биле эп-сеткилди каттыштырар; даштыны империалистиг күштерниң деткимчезинге даянып алгаш, Париж дугуржулгазын күүседирин үзерин орадаажып турар сайгончу эрге-чагырганың үүлгедиглерин шиитпирлиг буруу шавар, — Варшава Керээзиниң чурттарының вьетнам улустуң үндезин национал күзел-чүтүүлдерин, Мурнуу-Чөөн Азияга тайбыңның болгаш сожургалдыг херээнин эрге-ажыктарын долу барымдаалаан интернационалчы политиказы шак ындыг.

«Чилиде ужур-дүржок аажылаашкынны болгаш демократтыг истеп-сүрер чорукту соксадыр!» деп, Политиктиг консультативтиг комитеттиң Кыйгырыын фашизмге удур бүгү кижилер, чили улуска удур шериг-фашистиг хунтаның араатанзыг үүлгедиглери-биле арын-нүүрү эптежип шыдавас бүгү-ле демократтыг күштер дыңнаар болгаш деткиир дээрзинге СЭКП ТК-ның Политбюрозу, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели бүзүрелдиг.

Политиктиг консультативтиг комитеттиң чөвүлел хуралының түңнелдери, ооң шиитпирлери социализмниң акы-дүмма чурттарының сырый каттыжыышкынын болгаш хөделиишкиннериниң чаңгыс эвин улам ыңай быжыглаар, Варшава Керээзиниң эрге-хемчээлдеринге таарыштыр социалистиг күрүнелериниң янзы-бүрү талалыг кады ажылдажылгазын сайзыраңгайжыдарынга дузалаар болгаш СЭКП-ниң XXIV съездизиниң Тайбың программазын амыдыралга улам ыңай боттандырарының хөрээнге, делегей социализмниңи туруштарын быжыглаарынга, бүгү чурттарга болгаш улустарга тайбың келир үени хандырарынга боттуг бараан болур дээрзинге СЭКП ТК-ның Политбюрозу, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели быжыг бүзүрелин илергейлеп турар.

## А. А. Громыко Г. Киссинджер-биле ужуражыр

Апрель 28-29 хүннеринде Женевага СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыконуң болгаш АКШ-тың күрүне секретары, национал айыыл чок чорук талазы-биле президентиниң дузалакчызы Г. Киссинджерниң аразында ужуражыышкын болурун дугурушкан.

Ужуражыышкын үезинде АКШ-тың президентизи Р. Никсонуң Совет Эвилелиге ам келир деп турарынга холбашкан чамдык айтырыглар талазы-биле саналгонал солчуушкуну болур.

(СЭТА).

## МАЙ БИРГЕ УТКУШТУР

Хову-Аксында үлетпүр төвү улам чаагайжып орар. Бо чылын аңаа 48 аал ишти чурттаар 2 бажың немежир. Амгы үеде ол бажыңнарның тудуунда чүгле дашчылар, бызаңчылар ажылдап турарын көрүп болур. И. М. Карповка удуртқан тудугжулар бригадазы чылдың баштайгы кварталында тудуг-монтаж ажылдарының планныг онаалдазын 128,6 хуу күүседип, тиилекчи болган. Ам бригада Май 1-ге утку-штур күш-ажылчы эзлчегде ажылдап турар.

ЧУРУКТАРДА: ол бригаданың мурнакчы дашчызы Виктор ЕГОРОВ.

А. ВАГАНОВТУҢ фотозу.

Бөгүн күш-ажылчы алдар түгүн «УТКА 25 чылы» совхозтуң тракторизи Суваклит Сагаан-оолдуң күш-ажылчы чедиишкиннеринге алдар болдуруп көдүрген. Ажыл-агыйга часкы хову ажылдары эгелээнден бээр Сувакпит Сагаан-оол хүнде-ле «ДТ-75» трактор-биле 47 гектарның шыгын базырар нормазын 126 гектар чедирип келген.

Колхозтарның, совхозтарның тараажылары болгаш механизаторлары! Күш-ажылын бүдүрүкчүлүүн каш дакпыр бедидип турар шалыпчыларга деңнежиңер!

### Хову бригадазында

Чөөн-Хемчик районда «Октябрь 30 чылы» колхозтуң партия эге организациязы масса-политиктиг ажылды күштелдиреринче, көскү агитация ажылын эжижиде-ринче чугула кичээнгейни салып турар.

Ам Ак-Шаттың хову бригадазының кызыл-булуңун лозун, плакаттар-биле шимеп каастаан, часкы сезонда трактористериң хүн бүрү кылган ажылының көргүзүглерин база бижип турар. Механизатор бүрүзүнүң социалистиг хүлээлгеэин айытпышаан, кымның мурнап турарын айтырыын чурумчуткан.

О. САЙЫН.

## КВАРТАЛ ПЛАНЫ КҮҮСЕТТИНГЕН

Каа-Хем районнуң ажылышчылери тоску беш чылдың тодарадыкчы, дөрткү чылының плااныг сорулгаларын база боттарының тус-тузунда алган социалистиг хүлээлгелерин күүседир дээш, чылдың бирги кварталында багай эвес түңнелдерни чедип алганнар. Район ниитизи-биле бирги кварталда күрүнеге 4350 центнер эзт садар планын 4620 центнер кылдыр, азы 106,6 хуу күүсеткен. А сүттү 5380 центнерни садар тургаш, 7154 центнерни саткан. Ооң иштинде эзт садарының планын ажылагыйлардан «Лениничи орук» совхоз 227,8 хуу, «Бүрен» совхоз 119 хуу, «Бурунгаар» совхоз 112,2 хуу, «Тиилелге» колхоз 106 хуу, а сүттү «Бүрен» совхоз 187,8 хуу, «Лениничи орук» совхоз 134,9 хуу, «Коммунизмче орук» колхоз 157,1 хуу күүсеткен.

Күрүнеге сүт садар планын бүгү ажыл-агыйлар ажыр күүсеткеннер. А эзт садарын «Совет Тыва» совхоз чүгле 37 хуу күүсеткеш, хожудан турар. Бирги кварталда багай эвес түңнелдерни саанчылар: Надежда Салчак («Лениничи орук» совхозу), Нина Русских («Тиилелге» колхоз), Галина Биче-оол («Коммунизмче орук» колхоз) олар боттарынга быжыглаан инек бүрүзүнден 420—460 кг сүттү саап алган, социалистиг чарыштың мурнуку одуруунда чоруп турарлар.

Бызаа ажаакчызы Николай Дарма («Лениничи орук» совхозу) бызааларның ажаалдазын 5кижидип, хонукта ортумаа-биле 780 грамм немелде деңзинин чедип ап, эрестиг ажылдап келген.

Кадарчылардан Саая Ширинди-вин («Тиилелге» колхозу) төрээн 350 хоюндан 400 хураганны, Валерий Бадап («Лениничи орук» совхозу) 100 хойдан-на 128 хураганны менди камгалап алган.

СЭКП Төп Комитединиң партияга, совет улуска Кыйгырыынга сорук киргеш, районнуң ажыл-ишчилери тодарадыкчы чылдың планын, социалистиг хүлээлгелерин күүседип, ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар хүнүн болгаш Совет Тываның 30 чыл оюн күш-ажылчы белектерлиг уткуур дээш кызымаккай ажылдап турарлар.

К. ДОҢГАК.

## ЧАРЫШ СОРУК КИИРГЕН

Берт-Даг салбырының коллективи тодарадыкчы 1974 чылда улам сорук киргеш, бир демниг ажылдап турар. Ниитиниң малы хүр чыл ашкан, ам часкы одарларже шилчин эгелээн.

Күрүнеге мал ажылының продуктуларын белеткээр талазы-биле салбыр чиик эвес хүлээлге алган: чылда 2270 центнер эзтти, 1650 центнер сүттү болгаш 200 центнер дүктү садар. Эрткен бирги кварталдың түңнелинден алган көөрге, коллектив багай эвес ажылдаан.

Социалистиг чарышты калбартканыныңы, алган хүлээлгениң чедиишкиниг күүселдезин организастаанының түңнелинде салбыр баштайгы үш айда сүт садарының онаалдазын 200 хуу күүсеткен, а 200 центнер эзттиң орнунга 300 центнерни саткан. Ол болза партийжи-организастыг болгаш культура-массалыг, кижизидилге ажылдарын эжижиткениниң чедип алдынган.

Берт-Даг салбырының Өртең сүт-бараан фермазы эрткен чылын социалистиг чарышка тиилээш, СЭКП Тес-Хем райкомунуң болгаш райкүүскомнуң шилчиир Кызыл тугун алган. Коллектив ол туктуг бо чылын улам быжыг тударынга бүзүрелдиг. Боттарында быжыглаан бөлүк инээнден бирги кварталда: А. Бадарчы — 6363 кг, Ч. Чооду — 4549 кг, Э. Шалык — 3468 кг сүттү саткан. Бызаалар менди, инектиң сүдү улам немежип турар.

Малдың озери ооң чаш төлүн менди доруктуруп алырында, эзнинин эки ажаалдазында. Бо хүннерде салбырның шээр малының оолдаашкыны барык шыпкарлып турар, а анай, хураганның менди болуп турары өөрүнчүг. Чижээ, А. Монгалбиниң 488 хою — 518, Н. Шожутмааның 266 хою — 271, Х. Хүлериң 297 хою — 360 хураганны оолдаан, шупту менди.

У. ЭРЕНДЕЙ.

«Тес-Хем» совхоз.

## Калбаа-биле кирипкен

Бии-Хем районнуң колхоз, совхозтары часкы хову ажылдарын калбак фронт-биле чорудун эгелээн. Олар дүүн хүнге чедир 27118 га черниң шыгын базырып, планын 94 хуу күүсеткен, удур чажары-биле 1963 га, куруктурары-биле 673 га черни андарган болгаш 320 га черге кызыл-тасты, 20 га-га арбузту тараан.

Колхозчулар болгаш совхоз ажылчыннары бедик дүжүттүг магадылалы кылдыр, 443 тонна минералдыг чемишчидилгени 1468 га черге урган болгаш 3427 тонна өдек төккен, 115 га тараа, 348 га сиген шөлүн суггарган.

Хову ажылдары эки шынарлыг күүсеттинип турар.

Механизаторлар бедик бүдүрүкчүлүг ажылды көргүзүп, тарылганы кыска хуусаада эрттирер дээш кызымаккай ишти көргүзүп турар.

В. КЛИМОВ.

## БЕДИК ИДЕГЕЛ

Дүүн эртен ажыл хүнү эгелээр мурнунда Таңды районнуң «Революцияның чалбыыжы» совхозтуң ажыл-ишчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы болган.

— Националдар Совединге соңгулда талазы-биле Таңдының № 653 соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга бистиң совхозтуң коллективиниң мурнундан СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү болгаш секретары Федор Давыдович Кулаковту депшидерин саналдадым — деп, № 1 салбырның эргелекчизи В. Н. Сухов чугаалаан.

Саналды салбыр агроному Г. И. Бакуров улуг чоргаарал-биле деткээн. Ооң ыңай ол-ла округтан чурттуң күрүне эрге-чагырганың дээди органының депутадының кандидадынга «Революцияның чалбыыжы» совхозтуң директору Ольга Павловна Чуеваны депшидерин ол саналдаашы, чаңгыс чер чуртуунуң дугайында чылыг состерни соглээн. Ольга Павловна аңаа 20 ажыг чыл ажылдап, улуг ажыл-агыйның агрономундан директорунга чедир депшээн. Совхоз чер ажылының культуразын бедидип, чыл бүрүде чаагай дүжүттүг ап турар. Эш Чуева амгы үеде ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады болуп, хөй-ниити ажылынга идепкейлиг киржип турар.

Үстүнде эштерниң саналдарын бригадир К. Сырат, инженер В. Ф. Гусев, салбыр эргелекчизи М. Н. Петров олар изин-биле деткээннер.

Националдар Совединге соңгулда талазы-биле Таңдының № 653 соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарының кандидаттарынга эштер **Федор Давыдович Кулаков** болгаш **Ольга Павловна Чуева** оларны депшидер деп доктаалды хуралдың киржикчилери бедик көдүрүлүүшкүнүг хүлээп алган.

Таңды райпозунуң коллективиниң соңгулда мурнунуң хуралы база болуп эрткен.

Националдар Совединге соңгулда талазы-биле Таңдының № 653 соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарының кандидаттарынга СЭКП ТК-ның секретары **Ф. Д. Кулаков** болгаш «Революцияның чалбыыжы» совхозтуң директору **О. П. Чуева** оларны райпо коллективи чаңгыс эп-сеткилдиг депшиткен.

Бии-Хем районнуң «Саян» совхозунга соңгулда мурнунуң хөй кижи киржикчилиг хуралынга СЭКП райкомунуң бирги секретары В. М. Евтешин доңчу өлеткел кылган. Совет соңгулда системазының дугайын ол чугаалап, политиктиг улуг кампанияга уткуштур районнуң ажыл-ишчилериниң күш-ажылынга доктааган.

Совхоз директору А. М. Градобоев сөс алгаш, Националдар Совединге соңгулда талазы-биле Бии-Хемниң № 651 соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга академик Николай Алексеевич Пилюгинни коллективтиң мурнундан депшидерин саналдаан.

Ол хуралга чолаачы В. И. Галактионов, совхозта ВЛКСМ комитединиң секретары В. Д. Мазады, Өөк сес чыл школазының өөредилге эргелекчизи Л. А. Панченко, Суш салбырының эргелекчизи В. П. Азаров олар санал бергеш, академик Н. А. Пилюгиниң кандидатураза детки-вишаан, соңгулдага төлептиг ужуражырынче чыылганнарны кыйыргаанар.

Націоналдар Совединге соңгулда талазы-биле Бии-Хемниң № 651 соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга академик **Николай Алексеевич Пилюгинни** депшидер деп соңгукчуларның саналы бир эп-сеткилдиг болган.

Соңгулда мурнунуң хуралы Бии-Хемниң «Сельхозтехника» салбырынга болуп эрткен. Аңаа ооң эргелекчизи П. А. Губанов санал бергеш, Націоналдар Совединге соңгулда талазы-биле Бии-Хемниң № 651 соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга академик Николай Алексеевич Пилюгинни депшидерин саналдаан.

Слесарь Г. Я. Савтин, автобаза начальниги А. Н. Шулепов, мастерская эргелекчизи И. М. Горохов олар саналды деткип, депутатка кандидаттың дугайын улуг хүндүткелбиле чугаалааннар.

Націоналдар Совединге соңгулда талазы-биле Бии-Хемниң № 651 соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга академик **Николай Алексеевич Пилюгинни** депшидерин ол хуралдан доктааткан.

Кызылдың № 2 автобүдүрүлгезинин ажыл-ишчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы дүүн эртен болуп эрткен. Автобүдүрүлгениң кол инженери Анатолий Васильев соңгулдага уткуштур коллективтиң күш-ажылынның дугайында доңчу чүве чугаалаан.

Аңаа эш Васильев болза РСФСР-ден Націоналдар Совединге соңгулда талазы-биле Красноярскиниң № 16 соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга ССРЭ-ниң орук-харылзаа министри **Борис Павлович Бещевти** депшидер дугайында саналды киргеш,

Бүдүрүлгениң мурнакчы чолаачызы Аг-оол Сонам-оол сөс алгаш, ол саналга бүрүнү-биле каттыжып турарын илергейлээш, соңгулда хүүнге күш-ажылчы чедиишкиннерлиг ужуражырын хүлээнген.

Ол саналдарны чолаачылар колонналарының начальниктери Иван Волошин, Владимир Решетов болгаш өске-даа эштер чүректиң ханызындан деткип, бригадаларның, колонналарның бедиткен хүлөөлгелерин алганын чугаалааннар.

Ол хуралдың киржикчилери РСФСР-ден ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Націоналдар Совединге соңгулда талазы-биле Красноярскиниң № 16 соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга ССРЭ-ниң орук-харылзаа министри **Борис Павлович Бещевти** депшидер дугайында доктаалды чаңгыс эп-сеткил-биле хүлээп алган.

Хуралдың киржикчилери Кызылга болгаш Красноярскиге болур округтарның соңгулда мурнунуң хуралдарынга баар төлөөлерни соңгаан.

ЧУРУКТА: Кызылдың № 2 АТБ коллективиниң соңгулда мурнунуң хуралының үеси. Индирде — чолаачы Аг-оол Сонам-оол санал берип тур.

О. ОХЕМЧИКТИҢ фотозу.

# БҮГҮ АЖЫЛ-АГЫЙЛАРГА ЭЪТ БҮДҮРЕРИНИҢ КУРЛАВЫРЛАРЫН ЧӨП АЖЫГЛААР

## „Сукпак“ совхозтуң малды семирти азырап турарының дуржулгазы

**«Мал ажылын көдүрер дугайында айтырыгны чаңгыс удаа эвес чугаалажып келген бис. Бүгүдеге билдингир чүвени катаптаан херээ чок. Ам чугаа болза, көдээ ажыл-агыйның ол чугула адырын амгы үениң индустриалдыг үндезининче шилчидериниң, бүдүрүлгени специализастаарын база концентрастаарын ханыладырының дугайында болуп турар».**

*(СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежневтиң Алма-Атага кур черлерни шиңгээдип алганының 20 чыл оюнга тураскааткан байырлыг хуралга чугаазындан).*

**Тыванның колхозтарындан болгаш совхозтарындан Қызыл чанында мал семиртир «Сукпак» совхозка келген аалчыларны сөөлгү үеде бола көрүп болур апарган. Ол чүү аалчыларыл? Ажыл-агыйларның удуртукчулары, зоотехниктери, инженерлери-дир. Олар «Сукпак» совхозта малды семирти азыраары-биле тургускан, механизастаттынган шөлдү сонуургап көөр, ооң дуржулгазын өөренип алыр дээш кээп турарлары ол.**

**Ол ажыл-агыйдан өөренип ап болур ажыктыг үүлдер шынап-ла эвээш эвес. Ында малды семирти азырап турар мастерлер хонукта 900 грамм чедир, немелде деңзини кышкы үеде чедип ап турар. Семирти азыраан бир баш шарыжыктың ортумак дужаалда деңзизи 420 кг, а садарга өртээ 950 рубль болуп турар. «Сукпак» совхоз 1973 чылда аныяк мыйыстыг бода малды семирти азырааныдан чүгле ийи ай-иштинде (ноябрь, декабрь) 207 муң рубльдиң арыг орулгазын, а 1974 чылдың бирги кварталында семирти азыралдан 300 муң ажыг рубльдиң арыг орулгазын алган. Ынчангаш малды семирти азырааш садары ажыл-агыйда эң-не орулгалыг үүл болу берген.**

**Сукпакчылар ону канчап чедип алганыл? Оларның дуржулгазын өске ажыл-агыйларга ажыглап болур бе? Ында хереглеп турар семиртилге технологиязының алыс утказы чүдел? Бо болгаш өске-даа айтырыгларга тодаргай харыны бо арынны номчааш, билип ап болур. «Сукпак» совхозтуң мал семирти азыраар шөлүңүң дуржулгазын Көдээ ажыл-агыйның дуржулга станциязының улуг эртем ажылдакчызы С. К. Бимбин бижээн. Ук материалды ажылдап кылырыга, чамдык айтырыгларны тодаргайлаарынга көдээ ажыл-агыйның КЭО лабораториязының эргелекчизи Ю. Н. Хлыбов, «Сукпак» совхозтуң кол зоотехниги А. И. Грудинин олар база киришкен.**

**Бо арынга хамаарыштыр боттарының саная-оналын ажыл-агыйларның, көдээ ажыл-агый эргелелдериниң зоотехниктери, семиртир мал ажылында малчыннар редакцияже чорудар боор дээрзинге «Шын» солунның редакциязы идегеп тур.**

### КАМНАЛГАЛЫГ-ДАА, АЖЫКТЫГ-ДАА

«Сукпак» совхозка 1973 чылдың октябрьдан бээр ажылдап эгелээн мал семиртир, механизастаттынган шөлдүң ажылын сонуургап көөр дээш, ажыл-агыйларның удуртукчулары, зоотехниктери, инженерлери аңаа кээп турар. Республиканың дыка хөй ажыл-агыйлары «Сукпак» совхозтуң үлегери-биле мал семирти азыраар механизастаттынган шөлдерни тургузуп турар апарганы ынчангаш таварылга эвес. «Сукпак» совхозтуң кылып алган ол шөлү бодунуң бөдүүн-биле, практиктиг ажыктыы-биле, а ол ышкаш чемни белеткээриниң база фермаларны механизастаарының элээн хөй чарын айтырыгларын шиитпираээриниң болдунар аргазын берип турары-биле ажыл-агыйлар удуртукчуларының кичээнгейин хаара тудуп турар.

Совхозка ол шөлдү тургускан соонда, эът бүдүрүлгези чүгле көвүдээн эвес, харын-даа малды семирти азыраары ажыл-агыйның эң-не орулгалыг адыры апарган. 1972 чылда совхозтуң алган арыг орулгазы 1,5 миллион рубль ашкан, а 1973 чылда барык-ла 2 миллион рубль болган. Совхозтуң мурнакчы малчыннары В. И. Сталык, М. А. Бегаев болгаш өскелер-даа кышкы үеде семирти азыраан аныяк мыйыстыг бода малдан хонукта 700—900 грамм немелде деңзини ап турганнар.

Малды семирти азыраар ажыл-агыйларның орулгалыг кылдыр ажылдаарының эргежок чугула негелдези болза, аар деңзилиг, семис-шыырак малды өстүрери болур. 350 килограммдан ажыг деңзилиг аныяк мыйыстыг бода малды садарга, садып алыр өртекке 35 хуу, а 400 килограмм ажыг деңзилиг малды садарга — 50 хуу немелде шаңнал төлевирни бээр чурумну өскөлгү чылдарда дүктаадып тургускан. Ындыг турбуже, хөй-хөй колхозтар болгаш совхозтар сөөлгү үеге чедир-ле дириг деңзизи куду малдарны белеткелчилерге дужаап, ынчангаш чүс-чүс муң рубль каражалыг болуп турган.

Аныяк мыйыстыг бода малды өстүрерин болгаш семирти азыраарын мергежилдиг организастаанының чижээн «Сукпак» совхозтан көрүп болур. 1973 чылдың чүгле ноябрь, декабрьда аар деңзилиг, семис-шыырак мал дужаагаш, 279 муң рубльди немей алган.

Семирти азыраашка, аар деңзилиг, семис-шыырак малды дужаары — эът планын күүседириңге база бир кол курлавыр ол. Ынчангаш малды семирти азыраар шөлдерни тургузуп, аңаа мыйыстыг бода малды күжениишкинниг семирти азыраарын организастаары — планныг онаалданы күүседириңге чугула рольду ойнаар.

### ЧАА АРГАНЫ ШИҢГЭЭДИП АЛГАНЫ

Бистиң республикага малды семирти азыраар шөлдү бир дугаарында кылган ажыл-агыйларның бирээзи

# ЧАҢГЫС ЭП, СЫРЫЙ КАТТЫЖЫЫШКЫН

(Төнчүзү. Эгези 1-ги арында).

чугаалаан.— Бистиң чуртувуста ажылчын — чоргаар ат бүгү улустуң хүндүлөлинге, доктаамал кичээнгей, сагыш салыышкынынга хүрээлеткен. Төрээн Коммунистиг партиявыска, ооң Төп Комитединге, Политбюрозунга, СЭКП ТК-нын Чингине секретары эш Л. И. Брежневке, Совет чазакка кызыгаар чок өөрүп четтиргенивисти ынчангаш илергелел турар бис. Эш Леонид Ильич Брежневти депутатка кандидат кылдыр депшидерин деткиринче хуралды кыйгырдым — деп, ол ооң ыңай чугаалаан.

«Большевичка» бүдүрүлге каттыжыышкынының дараныкчызы, коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы, партия кежигүү эвес Т. В. Бурмистрова сөс алган.

— Бистерге, хөрээженнерге кичээнгейлиг, оларже сагыш салып турар боорга, бистиң партиявыска, ооң Политбюрозунга болгаш эргим Леонид Ильич Брежневке чүректиң ханызындан өөрүп четтирдивис деп, бистиң каттыжыышкынынга хөрээжен ажылчынарының, бүгү совет ажылнышчилериниң өмүнээзинден чугаалаксаар-дыр мен. Бистиң партиявыстың ТК-зының Чингине секретары эш Л. И. Брежнев тайбыңга ынак күштериниң бүгү делегей конгрезинге мынча дээн: «Тайбың — кижи үнелеп четпес кежик. Кайда-даа хан тегулбейн турар деп чүвени билип чурттаары, даарта аалораныңга бомбалар дүжүп эгелей бербес деп чүвеге, хоочун салгалдарга таваржып эткен халап, качыгдалдарга таваршыпайн, уруглар өзүп шыдаар деп чүвеге бүзүрелдиг болуру — бо бүгү өлүр улуг кижик». Кайгамчыктыгла сөстер! Бистерге, хөрээженнерге тайбың оняа үнелиг. Эш Л. И. Брежневти ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр депшидерин бистиң коллектив онза сорук киришкинниг болгаш өөрүшкүлүг уткаан— деп, Т. В. Бурмистрова чугаалаан.

Хуралдың киржикчилери ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдин Совединиң депутадынга кандидат кылдыр Бауман Соңгулда округундан **Леонид Ильич Брежневти** депшидер дугайында саналды изин-биле деткээн.

Хуралдың киржикчилери ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдин Совединиң депутады кылдыр Москва хоорайның **Бауман** соңгулда округундан бадыладырыңа бодунуң чөпшээрелин бээрин Л. И. Брежневтен дилээн.

Москва хоорайның Совет соңгулда округунуң ажылчы чоннар төлөөлекчилериниң округтуң соңгулда мурнунуң хуралы улуг көдүрлүүшкүнбиле эткен. Аргыкчы В. В. Полойникованың чугаалааны:

— Фрунзе аттыг хөвен-саазын фабриказының коллективи ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдин Совединге депутаттың кандидадынга СЭКП ТК-нын Чингине секретары эш Л. И. Брежневти бир үн-биле депшиткен. Ажылчы чоннар Леонид Ильич Брежневти шынчы лениниги кылдыр билирлер, аңаа партияның, чоннуң эрге-ажыы чүден-даа бедик болуп турар. Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарындаа, тайбың чогаадыкчы ажылдың-даа чылдарында партия ону кайнаар чоруткан болдур, ол бодунуң бүгү күжүн, билинн совет улуска бараан болурунун, бистиң чуртка коммунизмни тургузарының хөрээнге берип келген. Кижилерге ээлдек, кичээнгейлии дээш, чоннуң чаагай чоруу дээш доктаамал сагыш салып турары дээш, ажылчы чоннар Леонид Ильич Брежневти улуг хүндүлээр.

Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнеиң шылгарангай ажылдакчызы, СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Леонид Ильич Брежневти ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидатка **Леонид Ильич Брежневти** болгаш **Мария Сергеевна Иванникованы** депшидер дугайында шиитпирни чүүлдүгзүнүп турар доктаалды бир үн-биле хүлээп алган.

**Совет** соңгулда округундан кандидат кылдыр бадыладырыңа чөпшээрелин бээрин эштер Л. И. Брежневтен болгаш М. С. Иванниковадан хуралдың киржикчилери дилээннер.

**Черемушки** соңгулда округунуң ажылчы чоннар төлөөлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының Эргелел айтырыгларының институдунга болган.

ССРЭ-ниң Күртудуунуң, «Госхимпроект» институттуң партбюро секретары Л. А. Самошин, Москваның тускай эзилдириглер ажылдап кылыр заводунуң слесарь-инструменталыщиги Н. С. Подлегаев, психология институдунуң директорунуң оралакчызы Е. В. Шорохова болгаш хуралдың өске-даа киржикчилери боттарының чугааларынга Эвилелдин Совединге соңгулда талазы-биле Москва хоорайның Черемушки соңгулда округундан депутатка кандидаттар кылдыр Л. И. Брежневти болгаш ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының президентизи М. В. Келдышты депшидер дугайында соңгулда мурнунуң хуралдарының шиитпирлерин бир үн-биле деткээннер.

Соңгулда округунуң төлөөлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы бир үн-биле ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдин Совединге Москва хоорайның Черемушки соңгулда округундан депутатка кандидаттар кылдыр **Леонид Ильич Брежневти** болгаш **Мстислав Всеволодович Келдышты** депшиткен коллективтериң саналдарын үүлдүгзүнүп өөр деп шиитпирлээн болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединге он соңгулда округундан бадыладырыңа чөпшээрелин бээрин олардан дилээн.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдин Совединге Москва хоорайның Ленинград соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр **Николай Викторович Подгорныйны** депшидер дугайында шиитпирни үүлдүгзүнген доктаалды Москва хоорайның **Ленинград** соңгулда округунуң ажылчы чоннар төлөөлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы бир үн-биле хүлээп алган.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдин Совединге Калинин соңгулда округунуң ажылчы чоннар төлөөлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы болган.

Индирде — автоматтыг шугумнуң ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг заводунуң директору В. А. Ермаков. Эвилелдин Совединге соңгулда округундан Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр ССРЭ-ниң Политбюро кежигүү, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Н. В. Подгорныйны улуг сорук киришкин-биле депшиткеннер. Москвада ужар үүлдүн Серго Орджоникидзе аттыг институдунуң, С. Я. Жук аттыг «Гидропроект» институттуң, шой шуткуурунуң Войков аттыг заводунуң коллективтери Н. В. Подгорныйның кандидатуразын бир үн-биле деткээннер.

Коммунистиг партияның, Совет күрүнеиң болгаш делегейниң коммунистиг шимчээшкининиң көскү ажылдакчызы, Социалистиг Күш-ажылдың ийи дакпыр Маадыры Н. В. Подгорныйның политиктиг болгаш күрүне талазы-биле ажылчорудулгазының дугайын уламчылап чугаалавышаан, В. Г. Лебедева марксизм-ленинизмниң өндүр улуг идеяларының, коммунистиг тургузуушкунуң хөрээнге кызыгаар чок бараан болурунга Н. В. Подгорныйны бодунуң бүгү күжүн, дуржулгазын болгаш билиглерин берип, СЭКП-ниң лениниң политиктазын амыдыралга боттандырары дээш идепкейлиг демисежип турар деп онзалап демдеглээн. Ленинград соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр эш Н. В. Подгорныйны депшидериниң дугайында бодунуң фабриказының коллективиниң шиитпирин округтуң соңгулда мурнунуң хуралының киржикчилерин деткиринче ол кыйгырган.

— Москва хоорайның Ленинград соңгулда округундан Н. В. Подгорныйны ССРЭ-ниң болгаш РСФСР-ниң Дээди Советтериниң депутаттарынга хөй удаа соңгудун келген болгаш аңаа даандырган хүлээлгени ол кезээде алдарлыыбиле күүседи келген — деп, «Кристалл» заводтуң ажылчыны, коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы Н. А. Круглов чугаалааш, мынчаар уламчылаан:— СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүү эш Н. В. Подгорныйны ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы бедик албан-дужаалга ажылдавышаан, бистиң чуртувустуң делегейге ат-алдарын быжыглаарының дугайында могаг чок сагыш салыышкынын илередип, иштики болгаш делегей амыдыралының айтырыгларынга Коммунистиг партияның политиказын амыдыралга идепкейлиг чорудуп турар Н. В. Подгорныйны социалистиг демократияны хөгжүдеринге, бистиң Төрээн чуртувустуң күчүзүн, тайбыңны болгаш улустар аразынга найыралды быжыглаарынга дыка улуг үлүүн киирип турар.

Москва хоорайның Ленинград соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр **Николай Викторович Подгорныйны** депшидер дугайында шиитпирни үүлдүгзүнгеи доктаалды Москва хоорайның **Ленинград** соңгулда округунуң ажылчы чоннар төлөөлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы бир үн-биле хүлээп алган.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдин Совединге Калинин соңгулда округунуң ажылчы чоннар төлөөлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы болган.

— Москва хоорайның Ленинград соңгулда округундан Н. В. Подгорныйны ССРЭ-ниң болгаш РСФСР-ниң Дээди Советтериниң депутаттарынга хөй удаа соңгудун келген болгаш аңаа даандырган хүлээлгени ол кезээде алдарлыыбиле күүседи келген — деп, «Кристалл» заводтуң ажылчыны, коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы Н. А. Круглов чугаалааш, мынчаар уламчылаан:— СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүү эш Н. В. Подгорныйны ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы бедик албан-дужаалга ажылдавышаан, бистиң чуртувустуң делегейге ат-алдарын быжыглаарының дугайында могаг чок сагыш салыышкынын илередип, иштики болгаш делегей амыдыралының айтырыгларынга Коммунистиг партияның политиказын амыдыралга идепкейлиг чорудуп турар Н. В. Подгорныйны социалистиг демократияны хөгжүдеринге, бистиң Төрээн чуртувустуң күчүзүн, тайбыңны болгаш улустар аразынга найыралды быжыглаарынга дыка улуг үлүүн киирип турар.

Москва хоорайның Ленинград соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр **Николай Викторович Подгорныйны** депшидер дугайында шиитпирни үүлдүгзүнгеи доктаалды Москва хоорайның **Ленинград** соңгулда округунуң ажылчы чоннар төлөөлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы бир үн-биле хүлээп алган.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдин Совединге Калинин соңгулда округунуң ажылчы чоннар төлөөлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы болган.

Москва хоорайның Свердловск соңгулда округунуң ажылчы чоннарының төлөөлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы болуп эрткен. Хуралды ажыдып тургаш, Москваның Ленинчи комсомол аттыг театрының партюро секретары Б. Н. Никифоровтуң чугаалааны:

— Совет улус төрээн Коммунистиг партиязын долгандыр улам сырый каттышпышаан, соңгулдага уткуштур чоруп орар. Коммунистиниң болгаш партия кежигүү эвестериң бижыг блогунуң эң төлептиг төлөөлекчилери Дээди Советче депшиттирип турар. СЭКП ТК-нын Политбюро кежигүү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Алексей Николаевич Косыгин РСФСР-ден Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Москва хоорайның соңгулда округундан депутаттың кандидадынга Москваның ийиги шак заводунуң, Ленинчи комсомол аттыг театрының, «Кадыңр болгаш маска» заводтуң, Ленинчи комсомол аттыг автозаводтуң коллективтериңден депшиттирген.

Ленинчи комсомол аттыг театрның артизи, РСФСР-ниң алдарлыг артизи В. Д. Ларионов сөс алган. Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнеиң шылгарангай ажылдакчызы Алексей Николаевич Косыгинниң лениниги партияның ажыл-чорудулгазы-биле бодунуң амыдыралын бижыы-биле холбап келгенин ол демдеглээн. ССРЭ-ниң болгаш РСФСР-ниң Дээди Советтериниң депутадынга москвачылар Алексей Николаевич Косыгинниң каш удаа соңгуп келген, оларның идегелин ол төлептиг бүзүредип шылаан. Коммунизм тургузуушкунунуң болгаш марксизм-ленинизмниң улуг идеаллдарынга Алексей Николаевич кызыгаар чок бердинген болгаш төлептиг бараан бооп турарын ол демдеглээн.

Москва хоорайның Свердловск соңгулда округунуң талазы-биле Эвилелдин Совединиң депутадының кандидадынга Ленинчи комсомол аттыг театрның актрисазы, РСФСР-ниң алдарлыг артизи, партия кежигүү эвес Елена Алексеевна Фадееваны Ленинчи комсомол аттыг театрның, Москваның «Салют» даараныла фабриказының, Москваның М. Н. Ермолова аттыг театрының, күрүнеиң эвилелдин эртем-шиничилел трактор институдунуң коллективтери депшиткен.

Е. А. Фадееваның 30 чылдарның дургузунда төрээн театрынга бараан болуп келгенин болгаш күрүнеиң эрге-чаыргазының дээди органының депутадының кандидадынга ийи удаа депшиттирип, соңгукчуларга төлептиг бараан бооп келгенин хуралга саналбергеннер чүректиң ханызындан демдеглээн.

Националдар Совединиң депутады кылдыр Москва хоорайның соңгулда округундан бадыладырыңа чөпшээрелин бээрин СЭКП ТК-нын Политбюро кежигүү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы **Алексей Николаевич Косыгинден**, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдин Совединиң депутады кылдыр **Свердловск** соңгулда округундан бадыладыр чөпшээрелин бээрин—РСФСР-ниң улустуң артизи **Елена Алексеевна Фадееваны** дилээр деп шиитпирни үндүрген.

Москваның Бауман, Ленинград, Черёмушки, Совет, Калинин соңгулда округтарының база ол хүн болган соңгулда мурнунуң хуралдарынга ажылчы чоннар коллективтериниң төлөөлекчилери Националдар Совединиң депутадынга кайдидат кылдыр СЭКП ТК-нын Политбюро кежигүү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Алексей Николаевич Косыгинни депшидер дугайында Москваның Күш-ажылдың Кызыл Тук орденниг ийи дугаарлыг шак заводунуң ажылчыннарының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының болгаш албан-хаакчыларының, Москваның Ленинчи комсомол аттыг театрының артистериниң, албан-хаакчыларының соңгулда мурнунда хуралдарының шиитпирлерин деткиринче соңгукчуларны кыйгырган.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединиң депутады кылдыр **Москва хоорайның** соңгулда округундан бадыладырыңа чөпшээрелин бээрин СЭКП ТК-нын Политбюро кежигүү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы **Алексей Николаевич Косыгинден** дилээр деп, округтарның ол хуралдары шиитпир үндүрген.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдин Совединге соңгулда талазы-биле Киров соңгулда округунуң ажылчы чоннар төлөөлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы Ленинградка болган.

— Киров заводунуң Жданов аттыг каттыжыышкынының судно тудуушкунунуң заводунуң, далайның Ленинградта садыг портунуң коллективтери Ленинград хоорайның Киров соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединге депутатка кандидат кылдыр СЭКП ТК-нын Политбюро кежигүү, СЭКП ТК-нын секретары Михаил Андреевич Сусловту боттарының соңгулда мурнунуң хуралдарынга бир үн-биле адаанар — деп Киров заводунуң каттыжыышкынының слесарьлар бригадазының удуртукчузу, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры К. В. Говорушин чугаалааш, мынчаар уламчылаан:— Михаил Андреевич чурттуң күрүне эрге-чагыргазының дээди органынга ленинградчыларның төлептиг төлөөлекчизи дээрзин бистер эки билир бис. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр М. А. Сусловту депшидериниң дугайында соңгулда мурнунуң хуралының шиитпирин деткиир саналдыг мен.

Хуралга судно тудуушкунунуң Жданов аттыг заводунуң партия комитединиң секретары А. Ф. Дубов, далайның Ленинградта садыг портунуң начальниги Б. П. Трунов, суг транспортунуң институдунуң кафедра доцентизи, техниктиг эртемнериң кандидады П. К. Коробов болгаш өскелер-даа саналбергеш, М. А. Сусловтуң кандидатуразын боттарының коллективтериниң мурнундан изин-биле деткип турарын мелеглээннер.

Ленинград хоорайның **Киров соңгулда округунуң талазы-биле** ССРЭ-ниң Дээди Совединге депутатка кандидат кылдыр **Михаил Андреевич Сусловту** депшиткенин бир үн-биле деткип база Эвилелдин Совединге депутатка бадыладыры-биле чөпшээрелин бээрин ооң дилээн шиитпирни соңгулда мурнунуң хуралы хүлээп алган.

Свердловскиниң «Уралхиммаш» заводунуң Культура бажыңынга ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдин Совединге Чкалов соңгулда округунуң ажылчы чоннар төлөөлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы болуп эрткен. Химия машина тудуунуң Урал заводунуң партком сөкретары Б. Д. Бадич мынчаар чугаалаан:

— Уралхиммашина заводунуң ажыл-ишчилери Эвилелдин Совединге депутатка кандидат кылдыр Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнеиң шылгарангай ажылдакчызы, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүү, СЭКП ТК-ның секретары Андрей Павлович Кириленкону чаңгыс эпсеткиллиг депшиткен. Андрей Павлович ССРЭ-ниң Дээди Совединге моон соңгаар-даа уралчыларның төлептиг төлөөлекчизи болуп шыдаар дээрзинге бүзүрел турар бис. Бистиң кандидадывысты деткиринче база ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдага төлептиг ужуражыр дээш социалистиг чарышты улам калбартырыңче заводтуң коллективиниң өмүнээзинден кыйгырып тур мен.

Соңгулда округунуң хуралынга Үстүү-Исеттиң металлургия заводунуң кай эзилдирер цегиниң улуг мастери, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры А. А. Мухлынин, Свердловскиниң резина-техниктиг кылыглар заводунуң директору Ю. А. Попович, «Свердловскхим тудуг» трестиң дашчызы Р. И. Кузнецова, Свердскиниң СЭКП Үстүү-Исетск райкомунуң бирги секретары В. А. Соколов болгаш өскелер-даа чүве чугаалаан. А. П. Кириленкоңуң кандидатуразын олар шупту изин-биле деткээннер.

Эвилелдин Совединге соңгулда талазы-биле Свердловск хоорайның **Чкалов** соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат кылдыр **Андрей Павлович Кириленкону** депшидериниң дугайында «Уралхиммаш» база Үстүү-Исеттиң металлургия заводтарының коллективтериниң саналын деткиир болгаш ол округка бадыладыры-биле чөпшээрелин бээрин депутатка кандидаттан дилээр деп доктаалды бир үн-биле хүлээп алган.

Депутаттарга кандидаттарга бүзүреттирген кижилерни соңгулда мурнунуң округ хуралдарынга соңгаан, чер-черде соңгукчуларга кыйгырыгны хүлээп алгылаан.

(СЭТА).

# БЕДИК ИДЕПКЕЙНИҢ БАЙДАЛЫНГА

Эргип четпес калбак Төрээн чурттуң өске черлериндe ышкаш, соңгулда мурнунуң округ хуралдары бистиң Тыва АССР-де база-ла аажок улуг, бедик көдүрлүүшкүннүг эгелээн. Соңгулда округтарының ажылчы чоннар төлөөлекчилериниң ол хуралдары Коммунистиг партияның болгаш улустуң бузулбас күүлүг чаңгыс эвин база катап чаа күш-биле көрүзүп турар.

* * *

Националдар Совединге соңгулда талазы-биле Кызылдың Чөөн талакы № 646 соңгулда округунуң ажылчы чоннар төлөөлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы дүүн Кызылга болган.

Хуралды ол округтуң соңгулда комиссиязының даргазы О. А. Толгар-оол ажыткан. Хуралдың хүндүлүг президиумунга СЭКП ТК-нын Политбюрозунуң составын бедик көдүрлүүшкүн-биле соңгаан.

Хуралга ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулда дугайында илеткелди партия Кызыл хооркомунуң секретары Ю. С. Путинцев кылган.

— Совет социалистиг күрүне чоннуң бүрүн эргезин магадылап, ооң эрге-ажыын камгалап турар. Күрүнеи эргелеп-башкарарынга ажылчы чон калбаа-биле киржип турар. «Тыва тудуг» трестиң база «Көк-Тей» совхозтуң коллективериңден ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарының кандидаттарынга СЭКП ТК-нын Чингине секретары **Леонид Ильич Брежневти** болгаш № 48 тудуг эргелелинде штукатур-малярлар бригадазының бригадири **Мария Васильевна Сафронованы** бир үн-биле депшиткенин билир болгай бис. Ону чон улуг чүүлдүгзүнүүшкүн-биле деткип турар—деп, ол чугаалаан.

«Кызыл тудуг» тудуг эргелелинде дашчы К. Ш. Какайоол, «Көк-Тей» совхозтуң сүтбараан фермазының бригадири М. Д. Ондар, № 48 тудуг эргелелинде бригадир Т. С. Лаврова, ТДЛТЭШИ-ниң эртем ажылдакчызы М. Ч. Татаринцева болгаш ооң-даа өскелер соңгулда мурнунуң хуралынга чүве чугаалаанар. Олар шупту-ла Националдар Совединге соңгулда талазы-биле Кызылдың Чөөн талакы № 646 соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидаттарынга Л. И. Брежневти болгаш М. В. Сафронованы депшидер дээн шиитпирни изин-биле деткээннер.

Националдар Совединге соңгулда талазы-биле **Кызылдың Чөөн талакы № 646 соңгулда** округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидаттар кылдыр СЭКП Төп Комитединиң Чингине секретары эш **Леонид Ильич Брежневти** болгаш бригадир **Мария Васильевна Сафронованы** депшиткенин бир үн-биле деткээн шиитпирни соңгулда мурнунуң хуралынга хүлээп алган болгаш Националдар Совединге депутаттың кандидадынга бадыладыры-биле чөпшээрелди бээрин олардан дилээн.

**ЧАДААНА. (Телефон-биле).** Дүүн аңаа ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге соңгулда талазы-биле Чадааның № 655 соңгулда округунуң ажылчы чоннар төлөөлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы болуп эрткен. Хуралды ,СЭКП Чөөн-Хемчик райкомунуң секретары Т. Ш. Сарыглар ажыткан.

Соңгулда мурнунуң хуралынга илеткелди СЭКП райкомунуң бирги секретары Ш. Д. Куулар кылган.

— Коммунистиг партия күрүнеи болгаш иниитилелди эргелеп-башкарар ажыл-херекке ажылчы чоннарны хандыкшыдар дугайында В. И. Ленининиң айтымшкынарын амыдыралга чайгылыш чок боттандырбышаан, совет демократияны хөгжүдер дугайында соксаал чок сагыш салып турар. Бүгү-ле чүүлдерни Коммунистиг партиниң, СЭКП ТК-нын Төп Комитединиң, ооң Чингине секретары эш Леонид Ильич Брежнев баштаан Политбюроның мерген угаанныг удуртулгазының ачызында чедип алган бис.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга бир дугаарында бүгү чон **Леонид Ильич Брежневти** аңаан. Бистиң округтуң ажылчы чоннары база эш Брежневти аңаан.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге соңгулда талазы-биле Чадааның № 655 соңгулда округундан депутаттың кандидадынга СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтуң Дөргүн сүтбараан фермазының саанчызы, коммунист **Алдын-кыс Санаа-Байыровна Монгушту** база депшиткен дээрзин эш Куулар чугаалааш, ооң ажыл-чорудулгазынга доктааган. Эш **Алдын-кыс Монгуш** хөй чыл дургузында саанчылап ажылдаан турар болгаш ооң шалыпчы ижин бедик үнелээн. чазактың дээди хавыяалары Ленин болгаш Күш-ажылчы Кызыл Тук орденнери-биле ол шаңнаткан.

Дараазында СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозта партком секретары К. Куулар, Чадаана АТБ-зиниң начальниги В. Изосимов, Улуг-Хем районунуң Ак-Туруг школазының өөредилге эргелекчизи С. Сат болгаш өскелер-даа чүве чугаалааш, эштер Л. И. Брежнев биле А. С. Монгуш оларны ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидады кылдыр депшиткенин изин-биле деткээннер.

Националдар Совединге **Чадааның № 655 соңгулда** округунуң ажылчы чоннар төлөөлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы ол округтан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидаттар кылдыр **Леонид Ильич Брежнев** биле **Алдын-кыс Санаа-Байыровна Монгушу** оларны депшидер деп шиитпирни үүлдүгзүнген доктаалды бир үн-биле хүлээп алган.

Хуралдың киржикчилери Националдар Совединге Чадааның № 655 соңгулда округунга ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидаттар кылдыр бадыладыр чөпшээрелди бээрин эштер Л. И. Брежнев болгаш А. С. Монгуштан дилээннер.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге соңгулда талазы-биле Тес-Хемниң № 654 соңгулда округунуң ажылчы чоннарының төлөөлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы Эрзин суурга эткен.

Аңаа СЭКП Эрзин райкомунуң бирги секретары А. Ч. Монгуш совет соңгулда системазының дугайында илеткел кылгаш, СЭКП-ниң XXIV съездизиниң шиитпирлерин өзугаар бистиң социалистиг демократияның улам ыңай хөгжүп турарын, Тес-Хемниң № 654 соңгулда округунга хамаарышкан Тес-Хем, Эрзин, Өвүр районнарының ажылнышчилериниң соңгулдага уткуштур политиктиг болгаш күш-ажылчы көдүрлүүшкүнүн дыңнаткан.

Бо районнар тодарадыкчы чылдың баштайгы кварталында күрүнеге эзт, сүт садарының планнарын боттандырарынга тус-тузунда чедиишкиннерлиг ажылдаан. Ылангыя эрзинчилер СЭКП Тыва өбкомунуң, республиканың Министрлер Чөвүлелиниң, облпрофчөвүлелдин болгаш ВЛКСМ өбкомунуң шилчинр Кызыл тугун чаалап алган.

Хуралга Эрзиниң «Чаа орук» колхозунда партия эге организациязының секретары Ч. Таңгыт, Ленин аттыг колхозунда тракторист П. Чурукпан, райпо баштаар черинин даргазы А. Ширин, Нарын ортумак школазының башкызы И. Мижит-оол, «Тес-Хем» совхозта партком секретары Д. Хертек, СЭКП Өвүр райкомунуң ийиги секретары Ч. Ооржак олар база чүве чугаалаан.

Националдар Совединге соңгулда талазы-биле Тес-Хемниң **№ 654 соңгулда округундан** ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидаттарга СЭКП ТК-нын Политбюро кежигүү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы **Алексей Николаевич Косыгинни** болгаш Эрзиниң «Чаа орук» колхозунуң № 1 хойжу бригадазының бригадири **Алдын-оол Соянович Соянны «Чаа орук»** колхоз болгаш райпо коллективтериниң депшиткен шиитпирлерин ол хуралдың киржикчилери изин-биле үүлдүгзүнген доктаалды хүлээп алган.

Националдар Совединге соңгулда талазы-биле Тес-Хемниң № 654 соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга бадыладыр-биле чөпшээрелин бээрин депутатка кандидаттардан дилээр деп округтуң соңгулда мурнукуң хуралы шиитпирлээн.

* * *

Ол хуралдарның киржикчилери депутаттың кандидаттарынга бүзүреттирген кижилерни соңгаан болгаш округтардың соңгукчуларынга кыйгырыгны тус-тузунда хүлээп алган.

# КОММУНИЗМ—ДЕЛЕГЕЙНИҢ ЧАЛЫЫ НАЗЫНЫ

## *ВЛКСМ-ниң XVII съездизинде*

Комсомолияның 34 миллион кижилиг отрядының айбыылары — ВЛКСМ-ниң XVII съездизиниң делегаттары — аныяк ажылчыннар болгаш колхозчулар, эртемденнер болгаш инженерлер, студентилер болгаш школачылар чогаалчының «Коммунизм — делегейниң чалыы назыны, ону аныяктар тургузар» деп чалгыныг сөстерин боттарының кыйгырыы болдуруп, съездиниң ажылын үргүлчүлеп турар. СЭКП-ниң лениниги угланыышкынынга, алаларның чагыынга шынчы чоруун, бүгү күштерни, аныяк чүректериниң изиг чүткүлүн ынак Төрээн чуртунуң улам ыңайгы чечектелиишкининге бараан болдурарының тура-соруун комсомолдуң XVII съездизи көргүзүп турар.

Апрель 25-те бүгү Москва ол чугаалажыышкыннарын индири болган. Съездиниң секциялары «Билиг» иниитилелиниң Төп лекторийинге, М. В. Ломоносов аттыг университетке, ССРЭ-ниң КАЧД-ге, кинонуң Төп бажыңынга, Пионерлер ордузунга болгаш өске-даа ээлдарга эткилээй, ооң киржикчилери социалистиг тургузуушкунга совет аныяктарның киржилгезин, делегейниң аныяктар шимчээшкининиң хөгжүлдезин, комсомол ажылының мурнакчы дуржулгазын чугаалашкан. Хуралдарның ажылынга көскү эртемденнер, культураның ажылдакчылары, космонавтылар киришкен.

«Марксисчи-лениниги мировоззрениени хевирлээри болгаш аныяктарның аңгы талазы-биле дадыгыышкыны» деп секцияның ажылынга 400 ажыг делегат киришкен. Совет аныяктарны коммунистиг идейлиг чорукка, Төрээн чуртунга бердинеринге, интернационализмге кижизидери, ажы-чаның бедик норма-чижектеринге, сагыш-сеткил талазы-биле иниитилелдин үнелиг үүлдериниге кижизидери — **комсомол организацияларының** чугула сорулгазы.

Он-он миллион совет ооллар, кыстар марксисчи-лениниги теорияны ханызы-биле өөренип, ооң үүлдерин практикага ажыглап, коммунистиг иниитилелдин идепкейлиг тургузукчузунга өөренип турар. Теоретиктиг өөредилге болгаш практиктиг ажыл-чорудулганың үзүлбес харылзаазын чүве чугаалаанар демдеглээн. Ооң херечизи болза беш чылдың планнарын күүседир дээш демиселдин авангардында миллион-миллион ооллар, кыстарның чоруп турары болур.

«Аныяктарның күш-ажылчы кижизидилгези. Комсомол болгаш социалистиг чарыш» деп секция Эвилелдер бажыңының Колониалыг залында эткен. **Ооң ажылынга** ССРЭ-ниң транспорт тудуушкунунуң министри Е. Ф. Кожевников киришкен. Делегаттар чурттуң комсомол организацияларының аныяктарны күш-ажылдың бедик чаңчылдарынга кижизидип, социалистиг чарышты чер болганда калбартып турарын тодаргай чижектербиле чугаалап турган.

«Аныяктар болгаш көдээ ажыл-агыйның интенсификастаашкыны, ооң специализастаашкыны болгаш мөөнүзэшкини» деп секцияны ВЛКСМ ТК-ның секретары В. С. Ярошевец ажыткан.

Партияның ханы чайгылыш чок, эртемге үндезилеттинген аграр политиказын комсомол, совет аныяктар бодунуң ажыл-чорудулгазының дайынчы программазы кылдыр көрүп турарын көдээниң аныяк ишчилери чугаалаан. ВЛКСМ-ниң XVII съездизиниң делегаттары, чурттуң көдээ ажыл-агыйының партия болгаш удуртукчу ажылдакчылары, эртемденнер, ховуларның болгаш фермаларның алдарлыг ажылдакчыларыбиле кады көдээ ажыл-агыйны улам ыңай хөгжүдериниң кол-кол угланыышкыннарын секция хуралынга тодаратган.

РСФСР-ниң кара эвес хөрзүнүг зоназында мелиорация болгаш көдээ тудугну Бүгү-эвилелдиң комсомолчу шалыпчы тудуу кылдыр чарлаар дугайында комсомолдуң инициативазын эш Л. И. Брежнев ВЛКСМ-ниң XVII съездизинге чугаазында бедин-биле үнелээн. Партияның ол программазын боттандырарынга белеиин делегаттар даңгыраглаан. Чурттуң эң дээре 17 механизатор кыстарынга ат тывыскан, ЮМЗ-6 деп, камнап алган чиг-эттен кылган тракторларны тыпсыры байырлыг байдалга эткен, ону 40 чылдар үезинин чаартыкчызы, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Дарья Гармаш тывыскан.

«Комсомол болгаш культура. Аныяктарның эстетиктиг кижизидилгези» деп секцияның ажылынга делегаттардан аңгыда көскү кинематографистер, чогаалчылар, композиторлар киришкен.

Аныяктарның идей-эстетиктиг кижизидилгезин күш-ажылчы болгаш ажы-чаң кижизидилгези-биле ханы харылзаалыг чорударын коммунистиг тургузуушкунунуң сорулгалары негеп турарын секцияга чугулалап демдеглээн. Аныяктарның дыштанылгазын, хостуг үе-шагын билиг чедип алырынга, социал идепкейлиг чорукту бедидериге, күш-дамыр хөгжүлдезин чедип алырынга ажыглаарының чугулазын олар демдеглээн.

«Коммунистиг моральдың болгаш ажы-чаңның өзүзунга аныяктарны кижизидери. Аныяктарны эрге хоойлуга кижизидери» деп секцияны «Комсомольская правда» солунунуң кол редактору Л. К. Корешов удурткан.

Коммунизм тургузукчуларының моральдыг Кодекизиниң принциптерин миллион-миллион аныяк хамаатыларга билиндирери, оларның хууда үзел-бодалдарынга, чурум-сатылгазынга чаңчыктырары — партияның комсомолга салган сорулгазы ындыг. Моральдыг Кодекстиң негелделери совет аныяктарның амыдыралының норма-чижээ апарган.

Комсомолчуларның болгаш аныяктарның ортузунга спорт база камгалал-массалыг ажылларны улам ыңай экижидиринің сорулгаларын «Аныяктарны күш-дамыр болгаш шериг-патриоттуг кижизидилгези. Комсомол болга

*Аныяк кижи бүрүзүнге—*

*ортумак эртем*

# ТОСТУҢ ЧҮГЛЕ ИЙИЗИ АРТКАН

Бүгү-ниити ортумак өредилгеже шилчилге партия, совет, хөй-ниити органнарының хүн бүрүде кичээнгейден салбас, шыңгыы контрольдан, харагалаар айтырыгларының бирээзи. Бо беш чылдың төнчүзүнге чедир бүгү-ниити ортумак өредилгеже шилчилгени долузу-биле доозарыы СЭКП-ниң XXIV съездизи шиитпирлээн болгай. Ынчангаш бо талазы-биле харыысалга каяа-даа улуг болуру чугаажок.

СЭКП Тыва обкому, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели, ВЛКСМ обкому ук айтырыгже чогуур кичээнгейни салып, республика иштинге «Аныяк кижи бүрүзүнге — ортумак эртем» деп көрүлдени чарлап, ооң оргкомитедиг тургускан. «Аныяк кижи бүрүзүнге — ортумак эртем» деп көрүлдениң оргкомитеди ВЛКСМ обкому-биле кады эрткен чылдың октябрь айда бодунуң хуралынга районнарның оргкомитеттеринге, комсомол организацияларынга ортумак эртем чедип албаан аныяктарны кежээки болгаш бот-өредилгеже хаара тударының талазы-биле тодаргай айтыышкыннарны берген болгай.

Каа-Хем районнуң оргкомитеди, комсомол организациязы, кежээки школазы, кодээ Советтериниң күүсекчи комитеттери, тус-тус колхоз, совхозтар удуртукчулары, хөй-ниити организациялары бо айтырыгны канчаар шиитпирлеп турарын көрөөлицер.

Районда пиитизи-биле 30 хар четпээн муң хире аныяктар чогуур үеинде ортумак болгаш сес чыл өредилгезин чедип албаан. Күрүне планын өзугаар бо өредилге чылында районнуң кежээки болгаш бот-өредилге четкизи 300 аныяктарны хаара тудар ужурлуг турган.

Өредилге чылы эгелээриниң мурнунда колхоз, совхозтарга албан организация черлериниге оргкомитеттерни, өренир аныяктарның даңзыларын комсомол хуралдарыга тургускан. Билдириишкин берген аныяктарның саны үгле 215 кижи болган. Ынчангаш аныяктар өредилгезиниң планын күүсетпези дораан билдинип эгелээн. Ооц чылдагааны аныяктар ортузунга чогумчалыг доктаамал тайылбыр ажылын чорутпаанында, колхоз, совхозтарга, албан организация бүрүзүнге тодаргай планны бербээнинде, удуртукчуларыңц хуу харыысалгазын кошкаткаанында болган. Сарыг-Сеп суурда биллириишкин берген 130 аныяктардан өредилге чылының эгезинде 72 кижи өренип кирген. Районнуң суурларынга тургустунар ужурлуг 9 консультпунктунуң 7-зи чогуур хуусаазындан озалдап, арай боорда ажыттынган. Коптуг-Аксы болгаш Көк-Хаак суурларга консультпунктулар өренир аныяктар чогундан эвес, харын тус черлерде удуртукчуларының чугула херекти тоомча чок көрүп, харыысалга чок болганындан шуут ажыттынмаан.

Районнуң оргкомитеди колхоз, совхозтар, албан организациялар удуртукчуларын, оргкомитеттериниң аныяктар өредилгезиниң талазы-биле ажылын дыңнап, чамдык ажылдарны чорутса-даа байдал экиживээн. Март айга чедир 9 консультпунктудан үгле Суг-Бажы болгаш Ильинка суурлуг 2 консультпунктузунга 60, Сарыг-Сепке 58 аныяктар өренип арткан. Артканнары шуут хагдынган. Районнуң ДОСААФ комитединиң клувунуң организастаанды шериг белеткелиниң чолаачылар курстары-биле кады ажыткан өредилге бөлүктери харын кежээки болгаш бот-өредилгениң берге байдалын «камгалап» алган. Ында ам 70 ажыг аныяктар өренип турар. Колхоз, совхозтарда ажыттынгылаан механизаторлар белеткээр болгаш мергежил бедидер курстарга өренип турганнар кежээки болгаш бот-өредилгеден дашкаар арткан.

Кежээки школаның дирекциязы (А. Жидеева), башкылары консультпунктуларның ажылын багай организастап, комсомол, профэвилел организациялары, оргкомитеттер, колхоз, совхозтарның, албан организацияларның удуртукчулары-биле харылзаанды кошкаткан болгаш өредилгени ара каар чоруктарны дүвүрээзин чок эрттирип турган. «Аныяк кижи бүрүзүнге — ортумак эртем» деп көрүлдениң район оргкомитеди (даргазы П. Г. Самороков) колхоз, совхозтарда, албан организацияларда оргкомитеттерниң ажылын бут кырынга тургуспаан, хамаарылгалыг организацияларның демин каттыштырбаны көрүлдениң негелделерин удуртукчуларның күүсеткенин, өредилгеге таарымчалыг байдалдарны аныяктарга тургусканын хынаваанды шак мындыг харыысалга чок чоруккa чедирген. ВЛКСМ Каа-Хем райкому база бо айтырыгже кошкак кичээнгей салган. Аныяктар ортузунга тайылбыр ажылын чорудуп, комсомол организацияларының идепкейин көдүрген болза, байдал моон дээре турар ийик. Райкомсомолуң улус өредилге кылдизи аныяктар өредилгезин хынаар, удуртур дорт хүлээлгезин бодунуң хөрөө кылдыр санаваан.

Консультпунктуларны башкылар-биле чечелээринге, кичээлдээр бажың-балгат, хүндүскү школаларның көргүзүг херекселдерин ажыглаарының дугайын безин таарыштыр организаставайы турар. Районнуң суур бүрүзүнде ортумак эртем чок 100 ажыг, ооң иштинде сес чыл школазын дооспаан 40—50 хире аныяктар бар. Ол хиреде ажыттынган класстар колдуунда 8—11 бооп турары алдептиг.

Моон кандыг түңнелдер үндүрүп болуруг? Районда аныяктар өредилгезинге хамаарылгалыг, удуртукчу эштер чогуур харыысалга чок ажылдап, аныяктар өредилгезинин күрүне планнарын күүсетпээн бооп турар. Бо өредилге чылын мындыг багай түңнелдерлиг доозуп тура, келир чылын бо байдалды катаптавазын бодаары чугула. Ынчангаш амдыгаштан эгелеп чаа өредилге чылынга шыңгыы белеткелдерни чорудары, аныяктар өредилгезин ийи-чаңгыс кижиниң, школа башкыларының хөрөө кылдыр көөр хөөннерден уштупап, күрүне ужур-дузалыг айтырыг деп үнелеп, чогуур деннелче көдүрери чугула.

**М. СААЯ,**

**«Шынның» тускай корреспондентизи.**

# Кызыл хоорайның ажылчы чоннарының 1974 чылдың Май 1-де чыскаалының дугайында

Ажылчы чоннарның эп-сеткил каттыштырылгазының делегей хүнү — Май 1-ниң байырлалынга тураскааткан, Кызыл хоорайның ажылчы чоннарының чыскаалы эртеңгиниң 10 шакта эгелээр.

Ажылчы чоннар колонналар аайы-биле чыскаалга келир.

**№ 1 колонна** — ДОСААФ-тың эвилелдешкен республикаларның туктарын туткан мотоциклчилери. Чыскаалыр чери: Ленин кудумчузу, Пушкин аттыг библиотеканың чаны. Харыысалгалыг кижи М. Д. Биче-оол.

**№ 2 колонна** — спорт ниитилелдериниң төлөөлекчилери. Чыскаалыр чери: Интернационал кудумчузу, Кадык камгалал министерствозунуң чаны. Харыысалгалыг кижи М. Д. Биче-оол.

**№ 3 колонна** — хоорайның бүгү школаларының өренекчилери болгаш башкылары, Чырыдыышкын министерствозунуң коллективи, уруглар садтарының болгаш яслилериниң ажылдакчылары. Чыскаалыр чери: Комсомольская кудумчузу. ИХМ-ниң бажыңының чаны. Харыысалгалыг кижи Ф. В. Мухаметгореев.

**№ 4 колонна** — башкы институдунуң, технікумнарының, училищелериниң коллективтери. Чыскаалыр чери: Ленин кудумчузу, уран чүүл училищезиниң чаны. Харыысалгалыг кижи В. И. Данилейко.

**№ 5 колонна** — Май мурнунуң социялистиг чарыжының тиилекчилери: Каа-Хем разрезиниң, «Кызыл тудуг» тудуг эргелелиниң, совхозтар каттыжыышкынының автобаазаның, хууда чагыглар фабриказының, Кызыл-садыгның, «Тыва коммунэнергонуң» «Кызылцэстрой» тудуг эргелелиниң, Улуг-Хем ыяш үлетпүр ажыл-агыйының коллективтери. Чыскаалыр чери: Ленин кудумчузу, культура болгаш дыштанылга парыгының эжиниг. Харыысалгалыг кижи В. Е. Воробьев.

**№ 6 колонна** — тудуг материалдар, аъш-чем, оттулар чүүл үлетпүрүнүң, ном үндүрер черлер, полиграфия болгаш ном садыының, профтехөредилге эргелелдериниң, эрт комбинадының, Тываның электрик четкизиниң, сүт комбинадының, алгы заводунуң, даараныла комбинадының, балык заводунуң, «Тудуг кезектери» комбинаттың коллективтери. Чыскаалыр чери: Интернационал кудумчузу, музей бажыңының чаны. Харыысалгалыг кижи С. Г. Красноперов.

**№ 7 колонна** — Тыва транспорт эргелелиниң, аэропорттуң, автомобиль оруктар тудуунуң болгаш ажыглаарының бүдүрүлге эргелелиниң, Енисей пароходствозунуң, Кызылда ажыглал участогунуң, ОСВОД-туң коллективтери. Чыскаалыр чери: культура болгаш дыштанылга парыгының эжиниг, № 5 колоннаның соонга чыглыр. Харыысалгалыг кижи К. А. Бакеев.

**№ 8 колонна** — «Тыва тудуг» болгаш «Тыва көлөө тудуг» трестериниң, керээлиг организацияларының, «Красноярскгражданпроект» институдунуң комплекстиг төлевилел салбырының, Красноярск трезиниң инженер-тудуг шинчилелиниң экспедициязының, тудуг болгаш архитектура эргелелиниң, «Көдээ электри тудуг» монтаж эргелелиниң, № 72 мехколонна участогунуң коллективтери. Чыскаалыр чери: Комсомольская кудумчузу, «Тувинская правда» солунуң редакциязының чаны. Харыысалгалыг кижи В. К. Казак.

**№ 9 колонна** — Көдээ ажыл-агый министерствозунуң, Совхозтарның бүдүрүлге каттыжыышкынының, республиканың болгаш Кызылдың «Сельхозтехника» каттыжыышкынарының, «Мал семиртир» трестиң, зооветхандырылганың, ыяш ажыл-агый болгаш тараа продуктулар эргелелиниң, «Көк-Тей», «Сукпак» совхозтарның, Мелиорация болгаш суг ажыл-агый министерствозунуң, аэрология экспедициязының коллективтери. Чыскаалыр чери: Комсомольская кудумчузу, № 8 колоннаның соо-биле чыскаалче кирер. Харыысалгалыг кижи А. К. Бакулин.

**№ 10 колонна** — СЭКП обкомунуң болгаш хооркомунуң, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң, хоркүүскомнуң, ВЛКСМ обкомунуң болгаш хооркомунуң, облпрофчөвүлелдиң болгаш профэвилел обкомнарының, солунар редакцияларының, «Билиг» ниитилелиниң, ТДЛЭШИ-ниң, Телевидение болгаш радио дамчыдылга комитединиң, Культура министерствозунуң, кинопрокат болгаш кинофикация эргелелиниң коллективтери. Чыскаалыр чери: Комсомольская кудумчузу, № 9 колоннаның соо-биле чыскаалче кирер. Харыысалгалыг кижи Д. А. Попков.

**№ 11 колонна** — Кадык камгалал министерствозу болгаш аптека эргелелиниң коллективтери. Чыглыр чери: Интернационал кудумчузу. Кадык камгалал министерствозунуң чаны, № 2 колоннаның соо-биле чыскаалче кирер. Харыысалгалыг кижи О. Х. Ондар.

**№ 12 колонна** — Садыг министерствозунуң, Тыва респотребсоюзтуң, курсадыг инспекциязының, нефть баазаның, стандарттар болгаш хемчөшкин техниканың курнадзор лабораториязының, харылзаанның бүдүрүлге-техниктиг эргелелиниң, Чоннуң амыдырал хандырылга министерствозунуң бүдүрүлгелериниң коллективтери. Чыглыр чери: Тыва респотребсоюзтуң чаны. Щетинкин-Кравченко кудумчулааш, № 11 колоннаның соо-биле чыскаалче кирер. Чыскаалыр чери: Кадык камгалал министерствозунуң чаны. Харыысалгалыг кижи В. Я. Матюков.

**№ 13 колонна** — «Хүндүлелдиг Демдээ» орденниг Тываның комплекстиг геология шинчилел экспедициязының, хандырылга, сайгарылга эргелелиниң, материал-техниктиг хандырылга киллизинин, ДОСААФ комитединиң, гидрометобсерваторияның, дагтехника инспекциязының, аңныыр-тывыш ажыл-агый эргелелиниң, күш-культура болгаш спорт комитединиң коллективтери. Чыскаалыр чери: Интернационал кудумчузу, Музей чаны, № 6 колоннаның соо-биле чыскаалче кирер. Харыысалгалыг кижи В. И. Забелин.

**№ 14 колонна** — Сан, юстиция министерстволарының, банкыларының, ажаалга кассаларының, статэргелелдиң, суд, прокуратураның, Социал хандырылга министерствозунуң, чурталга-коммунал ажыл-агыйының бүгү бүдүрүлгелери. Чыскаалыр чери: Интернационал кудумчузу. № 13 колоннаның соо-биле чыскаалче кирер. Харыысалгалыг кижи Н. П. Барышев.

Бүгү колонналар чыскаалыр черинге 9 шак 30 минутада чедип келир. Чыылган колонналарны чыскаал тургузарының болгаш чыскаал үезинде оларның шимчээшкининиң чурумунуң талазы-биле харыысалгалыг кижи И. А. Нечаев.

Чыскаал үезинде хөй-ниитиниң корум-чурумун тудар харыысалгалыг кижи ИХМ-ниң хоорай киллизинин начальнигги Л. А. Чукавин.

## ЧАЗАЛГА

**Апрель 26-да үнген «Шынның» бирги арнызында таблицаның «ажылчыннар саны» деп одуруунуң дужунга 23 болган 22 деп саннар турар. Үстүнде чурагайлар ийги одуругнуң дужунга баар.**

**Редакторнуң оралакчызы М. Н. СМИРНОВА.**

СӨӨЛГҮ ПОЧТА-БИЛЕ

### СПЕЦИАЛИСТЕР-БИЛЕ УЖУРАЖЫЫШКЫН

Барлык ортумак школазының башкылар коллективи өереникчилерни мергежил шилип алырынга белеткээринче сагыш салып турар. Бо талазы-биле тускай конференция база эрткен. Ук ажылче класс удуртукчулары кичээнгейни салып турар.

Школаның доозукчуларының «Барлык» совхозтуң специалистери-биле ужуражыышкын кежээзин организастап эрттирген. «Кым болуруг?», «Бүгү ажылдар эки, таажрыын шилип ал» деп стендилерни залда аскан. Кежээге чалаттырган специалистер боттарының ажыл-ижинин дугайын уругларга сонуургаткан.

**О. МОНГУШ.**

Барыын-Хемчик район.

* * *

### БОТ-БОТТАРЫНГА

Чаа-Суурда № 1 агитквартал дың чурттакчылары Торгалыг суурга концерт көргүзүп чораан. Анаа харыы кылдыр Торгалыгның № 3 агитквартал ының чурттакчылары Чаа-Суурга солун концертни көргүскен. Программаны литературамузыкалыг композиция-биле эгелээн. Уран номчулга, ыры, танцы-биле программа байлак.

* * *

### ДЫШТАНЫЛГА КЕЖЭЭЛЕРИ

Чаа-Суурнуң агитквартал дары дыштанылга кежээлерин план өзугаар эрттирип турар. Бо чылдың эгезинден бээр алды кежээни организастаан. Эң эки шыдыраачы, чаңгыстын шилиндек ыры, эң эки ваъыс күүселдези деэш өске-даа солун маргылдааларны организастап, тиилекчилерни шаннап, мактап турары солун.

**Д. СЕНДАЖЫ.**

Өвүр район.

Шыдыраа

### САННАР НЕМЕШКЕН

Шыдыраага делегей чемпиону ат дээш маргылдаага киржир ойнакчы шилип алырының маргылдааларында соңгаарлаттынган салыгларны чедир ойнаан.

Спасский 55 көштүң сөөлүнде дүжүп берген. Сан 2:1 болуп, Карпов мурнай берген.

Петросян соңгаарлаттынган салыын ойнавайн-даа тиилеттиргенин билинген. Сан 3:1. Корчной эжиндеи ийи сан артык.

Дүүн ээлчеглиг салыглар болган. **(СЭТА).**

*БОЙДУС БУЛУҢУ*

# ӨҢНҮГ БУЛЬВАРДА ЦИРК БАЖЫҢЫНДА

Москва. Өңнүг бульварда эрги цирктиң залы. Бо хүннерде мынча «Адалары болгаш уруглары» деп чаа программаның баштайгы көргүзүү болуп турар. Совет цирктиң сураглыг мастерлериниң арызында бистиң чангыс чер чуртуувус — РСФСР-ниң болгаш Тыва АССР-ниң улустуң артизи Владимир Оскал-оолга удуртканы тыва бөлүктүң артистери база чедиишкинниг ойнап турар.

... Цирктиң ареназында номерлер удаа-дараа солчуп-да турлар. Хенертен оркестр тыва улустуң «Доге бадары» деп ырының аалгазын ойнай бээрге, каас болгаш чиик кеттинген белүк оолдар эзирлер дег үнүп кээрге, көрүкчүлериниң адыш часкаашкыны динмиттели берди. Оон тыва амыдыралды көргүскен — тараа соктаары, дүк кагары, угулзалап каастаан тырыкылар долгандырып ойнаары дээн ышкаш номерлерни олар конгуг дүрген жонглерлап көргүзе кааптылар. Ол номерлериниң аразындан алды кижинин чыскаалдыг турупкаш, шууштур өктаан тавактарын В. Оскал-оолдуң чазыг чок аваангыр тудуп ап турарын көрүкчүлер онза сонуургаар.

Дараазында чинге демир кырынга танцылар, янзы-бүрү көргүзүглер эгелээн. Оон Тыва АССР-ниң алдарлыг артизи Юрий Оскал-оолдуң дээрбек өттүр шураарын болгаш Валерий Додаштайның шөйген дузак кырынга чаданы өрү үнүп турарын залда олурганнар үзүктел чок адыш часкаашкыны-биле уткуп алыр.

Көргүзүг төнген соонда, Владимир Базыр-ооловичиге ужурашкаш, каш айтырыг салдым.

— Маная ойнап эгелээр мурнунда...

— Эрткен чылдың сентябрьдан февраль ортан үезинге чедир Кавказ республикаларына оюн көргүзүп чордувус.

— Бөлүктүң артистериниң дугайында үүнү чугаалап бөлүр силер, Владимир Базыр-оолович?

— Бөлүкте шупту он кижи бис. Хөй кезиинде — аныяк оолдар. Оларның күүседип турар номерлерин хүн бүрү нарынчыдар, мергежидер дээш, ажылгыр, кызымаан черле онзалап көрүп чоруур кижи-дир мен.

— Тывага барбаанындан бээр ам элээн үр болу берген болгай. Бо чылын бисте улуг байырлал база бар — Совет Эвиделинге Тываның каттышканындан бээр 30 чыл оюнвус. Анаа тыва көрүкчүлер боттарының ынак артистерин көрүксээри чугаажок...

— Бо айтырыгга амдыызында ынчан-мынчан баар бис деп дорт харыылаары берге. Ынчалзажок агаар-бойдус чылыг турда чеде бээрин боттарывыс күзеп турар бис...

**М. ХЕНЧЕ-КАРА.**

**ЧУРУКТА:** Тыва АССР-ниң алдарлыг артизи Ю. Оскал-оол чинге демир кырында.

# БАЛЫК КУРЛАВЫРЫН КАМГАЛААР

Колхозтарның болгаш совхозтарның тарылгазынга суггат чедишпестээр, изиг келиривге чедир шоолут эвес үе арткан. Час келген. Ынчан суггарылга каналдарын, бугаларын дамчыштыр шөлдерже суг агып бадар. Ооц ажык-дузаазы улуг.

Бистиң республикада сөөлгү чылдарда элээн каш суггарылга системазын тудуп тургускан. Ындыг-даа болза ол системаларга сугну ажыглаарда балык ажыл-агыйының сонуургалынга дүүшпес чүүлдер бо-ла болу бергилээри хомудаңчыг. Суггаттыг черлериниң эзлери болгаш суг-ажыл-агый черлериниң ажылдакчылары ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң 1965 чылдың декабрьдагы «ССРЭ-ниң суггарынга балык курлавырларын камгалаар болгаш балык тударын башкарар дугайында Дүрүмүн» ааныры чугула. Тываның балык камгалаар инспекциязы суггарылга сезону эгелээр мурнуу чарыында-ла суггарылга системаларының эргелелдеринге болгаш колхозтарга база совхозтарга суггаттыг шөлдерде каналдар болгаш бугалар дөстеринге балык эрттирбес дериглерни тургузуп алырын дыңнадып келген. Тыва АССР-ниң Мелиорация болгаш суг ажыл-агый министерствозунда оларның төлевилелин көргүскен тускай дүрүмнү база берген.

Час келири билек хемниң дожу баткан дораан салаа хемнерже кадыргы, мыйыт, бел чергелиг балыктар сөктүп үнери биллдингир болгай. Аңаа үүргенезин чажып кааш, ындыг улуг балыктар дедир-лехемче чыглып кирер, а оларның чамдыызы орта чыдып калыр. Хензиг байлаччыгаштар суг агымының аайы-биле база ынаар агып кирер. Шак ол өйде суггарылганы эгелээр болгаш демги хензиг амытанар буга дөстеринге келгеш, ында дозуп каан моондактыг эртип шыдавайн, бугаларже, каналдарже, шөлдерже бадар. Аңаа олар кырлы бөөр.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели 1972 чылдың июньда балыктарның үнелиг хевирлери үүргене чажар балык ажыл-агыйлыг суггарының даңзызын чыскааган доктаалды хүлээп алган. Ол суггарга буга, канал дөстери тутпас, тударда болза балык эрттирбес дериглерни ажыглаарын ында айытқан. Бистиң дыка хөй ажыл-агыйларывыс ол доктаалды сагывайн турар.

Таңдыда С. Тока аттыг совхозтуң суггарылга системазынга чоруткан хыналдадан ында Элегес суундан бадырып турар үш буга дөзүнүң бирээзинде шуут балык камгалаар дериг чогу илерээш, өске ийизинде ону тургусса-даа оларны үргүлчү өрү көдүртүп каан турар болган. Ол хайгаралды бис үш ай чорудуп келген бис. Бир айда-ла он хонуктап, улаштыр хынаарга, барык-ла 17.915 кезек байлаң ол системаны дамчып эрткен. Балык ажыл-агыйынга ооц чедирген когаралы 2733 рубль болган, инспекция ол түңну күрүнеге тыртар ужурга таварышкан болгай.

Республиканың балык курлавыры чылдың-на эвээжен турарының бир чылдагааны ында деп санап турар бис. Балык камгалалының инспекциязы суггарылга системаларының балык камгалаар дериглерин тургузуп алганын болгаш ону канчаар ажыглаан турарын моон соонгаар-даа контрольдап, буруулугларны торгаар апаар. Суггарылганың күрүнеге ажык-дузазы улуг, а ону ажыглаан тура, күрүнеңиң база бир байлаа болур —балык камгалалын утпаза чогуур.

**А. ОГНЕВ,**

**Тывада балык камгалал инспекциязының ихтиологу.**

# ЛЕСНИКТЕРНИҢ АЖЫЛ-ХЕРЭЭ

Бистиң чуртувуста аргаарыгны чоныуң үнелиг байлактарының бирээзи кылдыр санап турар. Ону камгалап, хайгаарап, өстүрүп турар лесниктер база бир хүндүлүг мергежилдиг кижилери.

Бо чаагай ажыл-херекке алызындан бердинген кижилер бистиң Улуг-Хем районда эвээш эвес. Оларга ыяш ажыл-агыйының хоочуннарының бирээзи, Ленин орденниң эдилекчизи ам пенсионер Ч. К. Аракчаа, Ада-чурттуң Улуг дайынының киржикчизи чораан Арыг-Узүүнде ыяш ажыл-агый черинің Торгалыгда лесниги Р. М. Железкин, пенсионерлээн В. Опай болгаш өскелер хамааржыр.

Бо хоочун кижилер аргаарыгны камгалаарынга, ыяш өстүреринге боттарының улуг үлүүн киргеннер. Амгы үеле оларның салгакчылары боттарының улуг хоочуннарының ажыл-херээн төлептиг уламылап турары өөрүнчүг болбас аргажок. Чодураа суурда лесник Николай Аракчаа, Ак-Тургда — Комбу Кызыл-оол болгаш Иштин-Хемде — Эренчин Марнов ындыг макталга төлептиг. Үстүнде ады үнген лесниктер эрткен чылын боттарынга бердингей онаалдаларын алдарлыы-биле күүседип, районда ыяш ажыл-агый черинің дирекциязының шаңналдарынга четкен.

Мурнакчы лесниктер үгле боттарының харыылаан ажылхерээнге үлегерлиг болуп турар эвес, а харын-даа ажылдап, чурттап турар черлеринде хөй-ниитиниң ажылдарынга идепкейлиг киржип турар.

**Т. ОЧУР-ООЛ.**

## телевидение

АПРЕЛЬ 27-ДЕ

**МОСКВАДАН**

12.00— Дамчыдылгалар программазы. 12.05 — Медээлер. 12.10 — Өңнүг телекөргүзүг. **«ВЛКСМ-ниң XVII съездизинде».** 12.30— **«Болур-даа, болбас-даа ышкаш».** 13.30— Өңнүг телекөргүзүг. **«Бичиилерниң уран чогаадылгазы».** 14.00 — Өңнүг телекөргүзүг. **«ВЛКСМ-ниң XVII съездизинде».**

**КЫЗЫЛДАН**

16.50— Уругларга. Мультфильм.

**МОСКВАДАН**

17.00— Өңнүг телекөргүзүг. ВЛКСМ-ниң XVII съездизиниң делегаттарынга концерт.

**КЫЗЫЛДАН**

20.00— Уругларга. Мультфильм. 20.10—**«Тываның неделязы».** Информастыг программа. 20.25— **«Спорт хоорайы».** Телефильм. 20.40— Телемедээлер. 20.55— Чарлаадар, реклама. 21.00— **«Ыры-биле каңнаттынган».** Телефильм. 21.25 —**«Адрези: Кызылдың телестудиязы».** Дамчыдылга.

**МОСКВАДАН**

22.30— Өңнүг телекөргүзүг. **«Хөглүг ыр-биле».** 23.00— **«Ye».** Информастыг программа. 23.45— Өңнүг телекөргүзүг. **«Ангара хемге».** Документалдыг телефильм. 00.00— 00.45— Футболга ССРЭ чемпионады. **«Динамо»** (Киев)— **«Арарат»** (Ереван). 2-ги тайм. Киевтен дамчыдылга.

## ЧАА КИНО

Чогаалчы Константин Фединниң «Хоорайлар болгаш чылдар» деп романынга «Мосфильм» студиянның тырттырганы **«ХООРАЙЛАР БОЛГАШ ЧЫЛДАР»** деп кино республиканың киноэкраннарында үүп эгелээн. Чогаалчының революцииже нарын, шаптараазыныг эглиишкинин кинода көргүскен. Кол рольдарында Игорь Старыгин, Барбара Брыльская (Польша), Ирина Печерникова, Винфрид Глацедер (ГДР) олар ойнап турар.

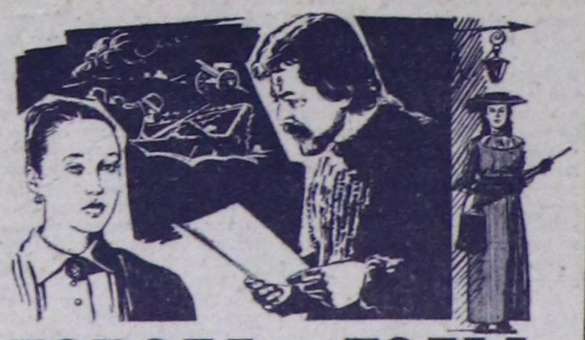


## КИНО

АПРЕЛЬ 27-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: **«Быжхан билигниң аттестады»** 13.20, 15.00, **«Чоруун чогузун»** 10.00, 11.40, 17.10, 18.50, 21.00 шактарда.

«ПИОНЕР»: **«Отчугаштар»** 10.00, 11.40, **«Утпазым, ынак кижилерим дугайында»** 13.20, 15.30, 17.10, 18.50, 21.00 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: **«Чедиги оъкъ»** 15.00, **«Ереван хүннериниң демдеглелдери»** 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: **«Чалыылар»** 15.00, 18.40, **«Акропольдуң эдээнде»** 16.50, 20.30 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: 667000

Кызыл. Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ. Редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчыларының 35-24, пропаганда киллизинин 23-54, харыысалгалыг секретарының 23-35, партийжи амыдырал киллизинин 37-13, культура киллизинин 23-54, көдээ ажыл-агый киллизинин 21-47, үлетпүр киллизинин 22-64, чагла киллизинин 41-27, информация база совет тургузуг киллизинин 20-60, бухгалтериянның 31-75, корректорларның 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тираж 16056. ЧАГЫГ № 665.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл Щетинкин-Кравченко кудумчузу бажын № 1). ТС—00825.